

Az általam szerkesztett és az 1947. évvel lezárt grafikont jól kiegészíti és folytatja a Forgó által rendelkezésemre bocsátott és szintén a Duna—Tisza közti homokterületen mért 5 kút vízjárásának 1936-tól 1967-ig szerkesztett grafikonja. A két grafikon összehasonlításakor látszik, hogy az 1936—1947-ig terjedő azonos időszakban a talajvízhiullámok Kecskeméttől Ötömösig azonos, vagy közel azonos módon ingadoztak. Ebből az is kitűnik, hogy a Duna—Tisza közti homokterületen a talajvízállás nagyobb tájegységen belül hasonlóan változik.

Az Alsótiszavidéki Vízügyi Igazgatóság tájékoztatása szerint a „Vituki” az igazgatóság területén 134, az egész ország területén pedig kb. 2500 kútnak vizsgálja folyamatosan a talajvízingadozását. Az észlelést 3 naponként végzik és ezek átlagából képezik a havi, a haviból pedig az évi átlagot. Sajnos, hogy a folyamatos észlelést a kutak kisebb részénél csak az 1930-as évektől, többségénél pedig csupán az 1950-es évektől kezdve — tehát viszonylag rövid idő óta — végzik.

Hangsúlyozom, hogy én ezt a javasolt, időszakosan visszatérő — ciklikus — erdősítést a Duna—Tisza közti rossz vízgazdálkodású, tehát tápanyagban szegény homoktalajoknál tartom megfontolandónak annyival is inkább, mert erdőállományunk gyarapítására a jövőben főleg ezeken a területeken számíthatunk.

Керкарой Г.: ХОЗЯЙСТВЕННОЕ ЗНАЧЕНИЕ ПЕРИОДИЧЕСКОЙ СМЕНЫ УРОВНЯ ГРУНТОВЫХ ВОД ДЛЯ ЛЕСОВОДСТВА

Согласно наблюдений автора уровень грунтовых вод на Венгерской равнине периодически изменяется. Автор изучал кривую уровня грунтовых вод за 16 лет и на основании этого замечает, что минимум на 1972—74 гг и максимум на 1979—81 гг можно ожидать. И предлагает, чтобы при облесительных работах это принимали во внимание. А также предлагает большинство облесительных работ планировать на период 3—4 года раньше и позже максимума, а вокруг минимума в 6—7 летнем периоде следовательно ружью работы назначать на наиболее лучших площадях.

Kerkápoly, G.: THE ECONOMIC IMPORTANCE OF THE PERIODICAL FLUCTUATION OF THE WATER TABLE LEVEL TO SYLVICULTURE

The author observed a periodical fluctuation of the water table level in the Great Hungarian Plain, with a periodicity of sixteen years. Consequently he expects its next bottom point for 1972—74, and its top point for 1979—81. He proposes this fluctuation to be taken into account when planning the plantation work. The bulk of the plantation ought to be carried out 3 or 4 years before and after the top point, and in the sixth to seventh years before and after the bottom point afforestation work ought to be limited to the most suitable sites.

Az amerikai kőrisek jelentősége a síkvidéki erdőgazdálkodásban

WITTNER FERENC

Az *Erdő* 1968. évi 11. számában jelent meg *Tóth Imre* tanulmánya az alsó Duna-ártér kőriseiről. E tanulmányában a szerző néhány vonatkozásban foglalkozott az amerikai kőrisekkel is. Magyarországon először, megpróbálta meghatározni a hazánkban előforduló fajtákat. Az amerikai kőrisek tulajdonságaival foglalkozva megállapítja, hogy a Duna-ártéren növedékük elmarad a hazai kőrisek növedékétől. Ugyanakkor nagy tömegű újulata télen a szarvasok fontos tápláléka. Az amerikai kőrisek azonban nemcsak az ártéren találhatóak s nemcsak itt van szerepük, hanem a síkvidéki kötött, réti és szikes talajokon, sőt a homoki tájak réti talajain is.

Tóth Imre tanulmányából tudjuk, hogy az amerikai kőrisekből egész hibrid sor ismeretes, ahogy a különféle jellegek keverednek. E hibridek alapvető tulajdonságai azonban azonosak, így az alföldi erdőgazdálkodásban betöltött szerepük a fajváltozattól nem függ lényegesen.

A felszabadulás után az erdők zöme állami tulajdonba került, s nagy területeket erdősítettek. A fokozott erdőtelepítések sok kezdeti hibával jártak. A legnagyobb nehézséget ebben az időben az jelentette, hogy a kevés és rendszertelenül termő tölgyállományok nem tudták biztosítani a folyamatos erdőtelepítésekhez szükséges kocsányostölgy makkot. A tervet gyakran más csemetével lehetett

csak teljesíteni. A természetes újulatokból szedett, de a csemetekertekben is könnyen és biztonságosan termelhető amerikai kőris csemeték érthetően fontos szerepet kaptak az erdőtelepítési és fásítási tervek teljesítése során. Így születtek a tölgy — amerikai kőris elegyes erdősítések, amelyekből azonban az ültetési hibák, ápolások elmaradása, vadkárosítások és egyéb okok miatt gyakran eltűntek a tölgyek, de megmaradtak az elegyetlenné vált, rongtott amerikai kőris állományok.

A felszabadulás utáni sziki erdőtelepítésekben az amerikai kőris eluralkodásának másik alapvető oka az a szemlélet volt, amely a kötött réti és szikes talajokra is mindenáron elegyes, több szintű állományok létesítését erőltette. E szemlélet, sajnos, még ma sem halt ki, a Nagykun—Hajdúhát célállománytípusaiból pl. még ma is hiányzik az elegyetlen kocsányos tölgyes, holott már Morozov is megírta, hogy bár a kocsányos tölgy általában elegyes állományokat alkot, viszont a szolonyec (sós) talajokon csak egyszintű és elegyetlen állományait találjuk. Helytelen a tipológiának az az előírása is, hogy a főfafaj (tölgy), az elegy fafajok és az előhasználati nyár csemetéit egyidejűleg, az első kivétel során kell elültetni. Helytelen ez a gyakorlat azért, mert a töltelék fák (amerikai kőris, mezei szil stb.) csemetéi sokkal gyorsabban növekednek, mint a főfafaj s így a főfafaj nemcsak az elegyfák gyökérkonkurrenciáját és árnyékolását sínyli meg, hanem elsősorban az ápolások időelőtti megszűnését is. A szálanként elegyített töltelékfák ugyanis már 2—3 éves korukban erősen akadályozzák a fogatos és kézi ápolását, s a sorközök gépi ápolását egyenesen lehetetlenné teszik.

Az eddigiekből úgy tűnhet, hogy az amerikai kőrisek jelenléte a síkvidéki erdőkben egyértelműen negatív. Ez azonban nem így van. Éppen ellenkezőleg, igen jelentős az a pozitív szerep, amelyet az amerikai kőrisek számos tölgyállományunkban helyes erdőművelési eljárások alkalmazása esetén a múltban betöltöttek és ma is betöltenek.

Abból kell kiindulnunk, hogy a síkvidéki kötött réti és szikes talajainkon erdősíteni csak alapos és gondos talajelőkészítés után tudunk. Ezekben a szélsőséges termőhelyeken az erdősítések több éves, intenzívebb ápolását nem mellőzhetjük. A gyakorlat egyértelműen igazolja, hogy ezeken a termőhelyeken sem a szálankénti, sem a sávos elegyítés alkalmazásának helye nem lehet. Itt kizárólag a csoportos elegyítésnek van értelme. De a csoportos elegyítésre szükség is van, mivel a termőhelyek mind igen változatosak, gyakran mozaikszerűen tarkák. E termőhelyeken a felszíni vízellátottság, ami viszont a mikrodomborzati viszonyok függvénye, döntő jelentőségű az állományok léte, fejlődése szempontjából. Így tehát elsősorban a helyi mikrodomborzati viszonyok s a talajhibák fogják eldönteni, hogy hol van lehetőség a tölgy, a nyár, a fűz, az ezüstfa stb. fafajok kisebb-nagyobb csoportjainak, foltjainak kialakítására. Az így kialakított csoportok azonban elegyetlenek maradnak. Nyilván erdősítéseink területének nagyobbik, gyakran túlnyomó részén elegyetlen kocsányos tölgy állományokat fogunk kapni.

Az elegyetlen tölgy-fiatalosok záródás után jól árnyékolják talajukat. Később azonban a tölgyállományok kigyérülnek, talajuk elgyomosodik. S itt jön az amerikai kőrisek pozitív szerepe. Az amerikai kőris ugyanis megfelelő erdőművelési eljárások alkalmazása esetén erre az időre gazdag újulatával beborítja a talajt s részben kiküszöböli azokat a hátrányokat, amiket a tölgyesek kényszerű elegyetlensége jelent.

A kocsányos tölgy fiatalosokba, amelyeket makkal vagy csemetével elegyetlenül telepítettünk, 3—4 éves korukban, az egész területen elszórva, lehetőleg a kisebb-nagyobb hézagokba, ha-onként 300—500 db amerikai kőris csemetét ültessünk. Ez a csemeteszám elegendő ahhoz, — ha az ápolások, tisztítások, gyérítések

során gondosan kíméljük az amerikai kőris fácskákat —, hogy később az egész területen fokozatosan létrehozzon egy talajvédő szintet. Az amerikai kőris újulat igen árnyéktűrő s jól megél a főállomány alatt. Télen meggátolja a hófúvást, az alom elhordását és ott, ahol az állomány kigyérült, a talaj elfüvesedését.

A síkvidéki tölgyesekben gyakori a hernyódulás. A gyapjaspille és az aranyfarú pille károsítása nyomán gyakran a legforróbb nyári hónapokban lombtalanodnak el az állományok, s ilyenkor a nap és a szél káros hatása akadálytalanul érvényesülhet, ha a talajt nem védi az amerikai kőris újulat, amelyet köztudomásúan egyik hernyófaj sem kedvel.

Igen jelentős az amerikai kőris újulat szerepe a vadgazdálkodásban. Síkvidéken a két legjelentősebb vadkárosító az őz és a nyúl. Az őzek az utóbbi években erősen elszaporodtak az Alföldön. A vadásztiársaságok a vadeltartó képességet az egész területükre vonatkoztatják, amelyhez képest az őzek létszáma a megengedett határon belül van. Nyáron nincs is baj, télen azonban a nagy kiterjedésű szántókhoz viszonyítva lényegtelen kiterjedésű erdőkben koncentráliódik a környék őzállománya. Mivel az őzek a csupasz talajú, aljnövényzet nélküli közepkorú és idősebb erdőkben védelmet alig találnak, elsősorban a sűrű, zárt, a szél-től védő s jó búvóhelyet biztosító 3—10 éves tölgyfiatalosokban tanyáznak s itt óriási károkat okoznak.

Ha a szálerdőkben 0,5—1 m magas kőris újulat található, az őzek az ilyen idősebb erdőkben is szívesen tanyáznak s ha az etetők is ilyen helyeken vannak elhelyezve, az őzek e helyeken jól érzik magukat. A kőris újulat jó búvóhely számukra és a nevelő vágások során ezekben a táplálékukat is megtalálják. Így jelentősen mérsékelhetjük kártételüket a tölgyfiatalosokban.

Mindezek alapján megállapíthatjuk, hogy az amerikai kőrisnek a síkvidéki kötött réti és szikes erdőkben, mint állományalkotó fafajnak szerepe nincs, elegyfaaként is csak olyan mértékben ültessük (0,1 elegyarány alatt), — de ilyen mértékben feltétlenül telepítsük —, hogy a tölgyállomány 15—25 éves korára magjukkal a talajt bevethessék s újulatuk talajvédő szintet képezhessen.

Figyelemre méltó, hogy számos idősebb, elegyetlen amerikai kőris állományban kőris újulatot hiába keresünk. Ennek oka az, hogy a fényigényes kőris állomány talaja hamar elfüvesedik s mire az első termés megjelenik, a csírázás számára már kedvezőtlenek a feltételek. A tölgyesekben is csak addig van lehetőség az amerikai kőris újulat megtelepedésére, míg az állomány zárt s talaja még nem füvesedett el. A nevelő vágások során ezért fontos, hogy a meglévő kőriseket védjük, koronaképződésüket elősegítsük s ezzel a korai és bő magtermés lehetőségét biztosítsuk.

Az amerikai kőrisek segítségét igénybe véve, kedvező tulajdonságaikat felhasználva, az alföldi, síkvidéki kötött réti és szikes területeken is egészségesebb, értékesebb, a károsítóknak jobban ellenálló tölgyállományokat nevelhetünk.

Виттнер Ф.: ЗНАЧЕНИЕ АМЕРИКАНСКОГО ЯСЕНЯ В ЛЕСНОМ ХОЗЯЙСТВЕ НА РАВНИНЕ

Американские тополя не только на поймах встречаются, но и на равнине часто используются на связных лугах и подзолистых почвах. Вследствие их начального быстрого роста и нетребовательности в молодом возрасте и главным образом легкого выращивания посадочного материал в 50-х годах получили широкое распространение. Как лесообразующая порода ясень не считается, но в возобновлениях чистых дубняков важную почвозащитную роль играет, особенно в период нападения гусениц. В предохранении и уменьшении вреда, наносимого возобновлению дикими животными, тоже значительную роль играет.

Wittner, F.: THE SIGNIFICANCE OF FRAXINUS AMERICANA TO LOWLAND SYLVICULTURE

Fraxinus americana occurs not only in flood areas, but they are frequently found also on lowland, compact meadow and salty soils. Its becoming widespread in the fifties is due to its large original growth, to its young stands being undemanding, and mainly to its easy regeneration by seedlings. It can't be regarded as a stand-forming species, but its natural growth can be of great importance to soil protection in unmixed *Quercus pedunculata* stands, especially when caterpillars are swarming. Its natural growth can also play a significant role in the prevention and reduction of game damages.